

Z. I.S. GLĄŻEWSCY
ul. Waryńskiego 4 m 3
24-100 PUŁAWY

Puławy, dnia 12.11.1980 r.

Zakł. Rolnic. Państwowych

Zakłady Naukowe IUNG

w/m

Cyfrki:
H. Faber
C. Faber
L. Faber

JP. 406/628/80

POP, Koło ZSL i NSZZ "Solidarność" poddają pod dyskusję wszystkich zainteresowanych projekt opinii środowiska IUNG nt.: Węzłowych problemów polityki rolnej w świetle stanowiska Biura Politycznego KC PZPR i Prezydium NK ZSL /stanowisko opublikowane w dn. 20.X.80r/. Uprzejmie prosimy o składanie opinii, poprawek i propozycji w przedmiotowej sprawie w nieprzekraczalnym terminie do dnia 17.XI.1980 r. u A. Fabera. Uzyskane materiały służyć będą do dokonania ostatecznej redakcji opinii.

Do wiadomości
wszystkich pracowników.

Za POP

Za ZSL

Za NSZZ "Solidarność"

O P I N I A

=====

(P R O J E K T)

środowiska IUNG dotycząca węzłowych problemów polityki rolnej
w świetle stanowiska Biura Politycznego KC PZPR i Prezydium
NK ZSL ogłoszonego w dniu 20.X.1980 r.

Stanowisko Biura Politycznego KC PZPR i Prezydium NK ZSL w sprawie węzłowych problemów polityki rolnej zostało poddane pod szeroką dyskusję społeczną. Korzystając z tego przedstawiamy opinię środowiska IUNG jako Instytutu wiodącego w ogólnej problematyce rolniczej i ściśle powiązanego z praktycznym rolnictwem. Dla uproszczenia ustosunkujemy się do poszczególnych punktów zawartych w wytycznych uznając ich układ i uszeregowanie za generalnie uzasadnione.

Wstęp

W dotychczasowej 35-letniej polityce PRL rolnictwo i gospodarka żywnościowa nigdy nie znalazły należytego miejsca, zarówno w koncepcjach systemowych jak i w partycypacji w podziale dochodu narodowego. Stale w zasadzie lansowano i realizowano, niekiedy zresztą w zawołowanej formie, a nawet podświadomie, koncepcje koncentracji rolnictwa na bazie PGR i RSP. Zagadnienia te zostały w tezach spłycone i wspomina się jedynie o "złej realizacji założeń polityki rolnej".

W tezach nie uwypuklono również wystarczająco silnie faktu, że rolnictwo to nie tylko dział gospodarki narodowej, ale potężny system społeczny ugruntowany w tradycji i dostosowany do warunków Polski. Przykre jest dla nas, że zainteresowanie rolnictwem wzrosło dopiero na skutek drastycznego niedoboru żywności jaki obecnie występuje na rynku. Należy uznać centralną rolę rolnictwa w rozwoju gospodarczym kraju i podporządkować temu celowi inne działy gospodarki narodowej.

I i II

Teza, że "polskie rolnictwo jest jedno" ma w rzeczywistości ograniczony zasięg, tylko do zaopatrzenia społeczeństwa w żywność. Tezy tej nie można natomiast przyjąć zarówno z punktu widzenia ekonomiki produkcji jak i charakteru wytwarzania. W wytycznych trzeba wyraźnie podkreślić różnicę pomiędzy państwowym i chłopskim sektorem rolnictwa. Uzasadnione jest obecnie ^{za mroźnie} zarezerwowanie w skali globalnej stanu posiadania ziemi przez obydwa sektory rolnictwa. Naruszenie obecnej ^{sektorowej} globalnej równowagi władania ziemią wymaga każdorazowo zgody Sejmu. Przepływ ziemi na rzecz sektorów nierolniczych mimo obowiązującego w tym zakresie ustawodawstwa był i jest nadmierny i może doprowadzić do katastrofального ograniczenia rolniczej przestrzeni produkcyjnej. W związku z tym należy ustalać coroczne, nieprzekraczalne, limity przekazywania ziemi /z uwzględnieniem jej odzysku na drodze rekultywacji/ na poziomie, który ustaliła praktyka rozwiniętych krajów europejskich.

W wytycznych nie podkreślono wystarczająco wyraźnie faktu rozwarstwienia gospodarki chłopskiej i specyfiki dokonanego rozwoju poszczególnych grup gospodarstw. Podstawą rolnictwa powinno być pełnorolne gospodarstwo rodzinne zapewniające utrzymanie zatrudnionych w nim osób oraz stwarzające warunki do jego rozwoju produkcyjnego. Gospodarstwa te na drodze upełniorolnienia powinny korzystać z priorytetu w zakupie i dzierżawie ziemi z PFZ, obrotu sąsiedzkiego^a w rejonach "chłopskich" oraz z przepływu ziemi z sektora państwowego. Gospodarstwa pełnorolne powinny być również tworzone i wyposażane od nowa przez państwo i przekazywane na zasadach wieloletnich /wielopokoleniowych/ dzierżaw. Należy wprowadzić kategorię działek rolniczych o powierzchni do 1 ha. Działki te mogą pozostawać we władaniu osób nie utrzymujących się wyłącznie z rolnictwa. Na działkach tych należy stymulo-

wać produkcję specjalistyczną i chów drobnego inwentarza.

Gospodarstwa typu ZGR powinny być zlikwidowane na rzecz gospodarstw rodzinnych, a w szczególnych przypadkach działek rolniczych. Rolnicy indywidualni mogą się dobrowolnie zrzeszać w RSP, które powstają w ramach sektora chłopskiego z ^{WSZELKIMI} niewielkimi wynikającymi stąd konsekwencjami.

III. Słusznie podkreślono, że warunkiem rozwoju rolnictwa jest pełne zaopatrzenie go w środki produkcji pochodzenia przemysłowego. Punkt ten wymaga jednak konkretyzacji i stworzenia systemowych zabezpieczeń jego realizacji. W szczególności należy w pełni zabezpieczyć potrzeby energetyczne rolnictwa w paliwa stałe i płynne oraz dokonać reelektryfikacji trójfazowej. W przemyśle maszynowym należy uwzględnić odmienne wymagania sektora państwowego oraz poszczególnych grup w sektorze chłopskim, odnośnie systemów ciągników i maszyn rolniczych. Uwzględniając konieczność limitowania w najbliższym okresie środków produkcji należy szczególnie dbać o prawidłowy ich podział pomiędzy sektory i grupy gospodarstw w rolnictwie. Podział środków powinien być proporcjonalny do rozmiarów produkcji uzyskiwanych w poszczególnych sektorach i musi być każdorazowo uwidaczniany w rocznych NPSG.

IV. Rolnictwo chłopskie powiązane jest z gospodarką narodową więzami towarowo-pieniężnymi. Wpływy z produkcji służą tutaj zarówno celom produkcyjnym jak i bytowym. W związku z tym poziom cen, lub cen i dotacji, powinien uwzględniać zachowanie właściwego parytetu opłaty za pracę rolników w stosunku do dochodów ludności miejskiej oraz zachowanie właściwych proporcji pomiędzy cenami artykułów rolnych i środków produkcji. Podatek gruntowy powinien być zamieniony podatkiem dochodowym uwzględniającym odpisy amortyzacyjne trwałych środków produkcji. Do stymulowania inwestycji i modernizacji w gos-

podarstwach, obok kredytu bankowego powinny służyć ulgi podatkowe.

Rolnictwo podobnie jak w innych krajach europejskich musi być dotowane na zasadzie redystrybucji części dochodu narodowego wytwarzanego w działach poza rolniczych. Dotacje powinny być dokonywane do produkcji towarowej, a nie do środków produkcji. Nie dotyczy to kredytu inwestycyjnego na trwałe środki produkcji częściowo w formie umarzalnej. Podział dotacji pomiędzy sektory i grupy gospodarstw musi być proporcjonalny do wielkości produkcji i warunków jej uzyskiwania, a w przypadku inwestycji poprzedzony rachunkiem społecznej efektywności. Globalny rozmiar dotacji na rzecz rolnictwa i sposób jej podziału pomiędzy sektory będzie corocznie uwidaczniany w NPSG.

Z tezy IV należy wykreślić ustęp rozpoczynający się od słów "Polityka rolna stojąc...." gdyż zawiera on wiele sprzeczności i nieścisłości. Dla przykładu, pierwsze zdanie tego ustępu jest wewnętrznie sprzeczne, gdyż nie można równocześnie "sprawiedliwie wspierać wszystkich sektorów" i "sprzyjać rozwojowi i umocnieniu PGR i RSP". Zdanie rozpoczynające się od słów "Gospodarka uspołeczniona...." jest nieścisłe, gdyż w rzeczywistości proporcjonalnie większa ilość materiału nasiennego i hodowlanego pochodzi z gospodarki chłopskiej.

V i VI

Punkty te, a zwłaszcza pkt V, budzi najwięcej wątpliwości, zwłaszcza poza dosyć deklaracyjnym wstępem. Pogląd, że Kółka rolnicze "stanowią masową organizację chłopską" nie znajduje potwierdzenia w opiniach rolników. Kółka są często utożsamiane z SKR, które zdominowały organizację samorządową, z jakiej kiedyś zostały wykonane. W rzeczywistości SKR są zwykłymi, jakkolwiek bardzo kiepskimi, instytucjami świadczącymi usługi produkcyjne. Rolnictwo chłopskie ^{go} posiada nadmiar siły roboczej i nie stać go na ponoszenie kosztów ta-

kich usług. Popyt na usługi SKR jest w dużej mierze wymuszany przez brak środków produkcji u rolników, SKR wykorzystują posiadany sprzęt w sposób bardzo niegospodarny, a ponadto angażują go w znacznej mierze w usługi poza sektorem rolnictwa. Są to główne powody, dla których, mimo dużego już nasycenia rolnictwa sprzętem mechanicznym, a zwłaszcza ciągnikami, panuje powszechne odczucie rolników o dotkliwych brakach w tym zakresie. W związku z tym rolę SKR należy ograniczyć do świadczenia usług remontowych i niektórych wyspecjalizowanych usług produkcyjnych, a cały ich lekki sprzęt w tym ciągniki małej i średniej mocy należy odsprzedać w sposób kontrolowany rolnikom indywidualnym. Przy odsprzedaży należy preferować peknorolne gospodarstwa rodzinne, a także zespoły samopomocy sąsiedzkiej deklarujące wspólne wykorzystywanie sprzętu mechanicznego.

Należy doskonalić dotychczasowy system usług w zakresie zaopatrzenia i zbytu, świadczonych przez spółdzielczość Miejską, a także system usług bytowych dla gospodarstw domowych na wsi.

Rady Narodowe i Urzędy Gminne ponoszą całkowitą odpowiedzialność za zabezpieczenie potrzeb społecznych rolników na poziomie dorównującym standardom miejskim, w szczególności odpowiadają one za sposób i jakość ochrony zdrowia, wychowania przedszkolnego i szkolnego i usług kulturalnych. Infrastruktura tych usług na wsi musi być wspólna dla wszystkich sektorów rolnictwa.

Rolnicy indywidualni powinni posiadać własną reprezentację w postaci ^{ogólnopolskiego} związku producentów rolnych. Związek musi być całkowicie niezależny od władz politycznych, administracyjnych i samorządowych, a działalność jego powinna być maksymalnie odinstytucjonalizowana. Do głównych celów ZPR należy:

- ochrona interesów rolnika na szczeblu krajowym i lokalnym,
- prowadzenie doradztwa specjalistycznego poprzez podległą służbę

rolną, WOPR i stanowiące ^{agendę} ~~przybudówki~~ związku, zrzeszenia branżowe producentów,

- tworzenie właściwego klimatu wokół spraw rolnictwa, a w szczególności dbałość o prestiż zawodu rolnika.

Działalność związku będzie finansowana ze składek członkowskich, dochodów zrzeszeń producentów rolnych, a w części dotyczącej doradztwa specjalistycznego z dotacji państwowych. Należy rozważyć możliwość przekazania na własność ZPR- WOPR, jako ośrodków pracujących na rzecz rolnictwa indywidualnego.

Konieczne jest stałe podnoszenie poziomu przygotowania zawodowego rolników, obok słusznych zamierzeń przedstawionych w wytycznych, postuluje się zmianę charakteru "nowych" uczelni rolniczych, oraz punktów filijnych uczelni "starych". Uczelnie te powinny kształcić inżynierów rolników pod kątem przygotowania ich do pracy we własnym gospodarstwie indywidualnym. W tym kierunku powinien być również rozbudowany system praktyk produkcyjnych w przodujących gospodarstwach chłopskich. Należy stworzyć ~~wszechnicę~~ radiowo-telewizyjną wiedzy rolniczej dla posiadaczy i użytkowników działek rolniczych.